

The image shows the front cover and spine of an antique book. The cover is decorated with a marbled paper pattern in shades of blue, black, and gold. The spine is bound in a dark green, textured material, possibly leather or cloth, and features gold-tooled lines and text. The text on the spine is in a serif font.

Politikai
röpiratok.

29.

29
198

2.

DE BALLAGI GÉZA.

KÁLLAY ÖDÖN

ÉS

BEZERÉDJ LÁSZLÓ

BESZÉDEI.

Kállay Ödön beszéde.

A contempláló lelket nemzeti sanyaruságaink közepette az örömnök egy neme lepi meg, ha végig tekint az emberiség jelenjén, és ha a jelenből biztos következtetéseket húzva, általában mintegy előre láthatja a tagadhatlan igaznak nem mesteri győzedelmét. Minden győzedelme most már a szabadság elleneinek, a szabadságra vágyók s igaz megösmérőinek győzelmes jövőjét hozza közelebb: nemde legyőzék az egyesültek a francia classicus forradalmat, és nyertek? nem, ők vesztettek; mert az ott kifejtett eszmék szétterjedtek mint magnetikus folyam az egész civilisatióra képes világon. 1849-ben mindenütt győzött a reactio: de csak azért, hogy a népek követeléseit felcsigázza, hogy erejüket edzze, s most úgy áll a nép szabadságkivánalma egész Európában, mint egy coloss, eltiprással fenyegetvén az absolutismus ármánykodásait és a szolgálalküek seregét; (Helyeslés.) s oda jutottunk már, hogy erős hatalmak szabadelvű népjogokat hirdetnek s uralkodásuk alapjául a nép szavazatát tekintik. Tudjuk, hogy publicistai, philosophiai s természettani utakon oly munkálkodások történnek, melyek mint a jövőnek elmunkálatai a tudomány tárházába rakatnak azért, hogy majdan

a győzelem napján csak hozzá kellessék nyulni a szabad népeknek, hogy a szabadság üdvét élvezzék; minek alphája akkor fog kezdődni, midőn az új tanak és erőfeszítéseknek sikerülend új társadalmi elveket alkalmazni, melyek nem az előítélet, s nem a mindent elnyelni akaró önzés és dőlyfnek, hanem a keresztényi tiszta szeretetnek lesznek szüleményei. (Éljenzés.)

Ezen mozgalmak között van az osztrák birodalom, lassan haladva a végcél felé, mi nem más, mint az elkorhadás, s mit megakadályoztatni nehéz, s mit megakadályozni nincs szándok. Valóban e hatalomnak, valami fatalismus által, szerencsétlen rendeltetés jutott; kevés a történelemben oly lap, mely az európai népek könyeit rajzolja, hol a hatalom nem úgy tűnnék fel, mint a szabadság ellensége, vagy mint a szabadság ellenzőinek pártója. Olvastuk Németalföld történetét, a 30 esztendő harcztot, a szerencsétlen Lengyelhon esetét, a laibachi s veronai congressusok története következtébeni beavatkozást, mindenütt ugyanazt észlelhetjük. Csehország története hajmeresztő. A fehérhegyi csata után történetek alig akarja hinni az ember, mikép azok a kereszténység korában történhetek; s midőn ezeket olvastuk, nem csodálkozhatunk azon, hogy a persa király ellenségét, a római imperátort megnyúzatta. Ha Galiczia nemességének szerencsétlen történetét még főlemlitem, úgy hiszem, eleget mondottam a rémuralom történelméből. Hazám történetét, e könyvek tárházát, nem emlitem fel, nem a nemzet hősiei tetteit, bámuljam-e ezt, vagy a hatalom dühét, mely ki nem fáradt annyi martyrokat teremteni. (Tetszés.)

Győzedeimében a hatalom a mérsékeltséget nem ismerte. Velence I. Napoleon ellen erősen küzdött, s jutalma az leve, hogy azon hatalom által nyellett el, melylyel egy ügyet védelmezett; s hogy az 1815-diki szerződések is csak akkor érvényesek, midőn azt önzésük követeli, Krakkó bekebelezése eléggé bizonyítja, valaha átkos tanácsnokoknak kellett ott működni.

Altaltérek azon reményekre, melyeket talán az osztrák státusférjak táplálnak. Ezek lehetnek: a német birodalombani valahai suprematióra való törekvés. Ugy látom, hogy Poroszország által, kinek érdeme,

hogy az alkotmányos utról 1819. után sem tért le, tulszárnyaltatott; köszönjük csak azon merev politikának, melynek képviselői a kelet- és délkelet felé való aquisitiók iránt, — ugy látszik — hogy az előmunkálatok már régebben kezdettek, onnan magyarázható bizonyos pánszlavistikus mozgalomnak bátorítása s időnkénti felhasználása, mivel minket is kellő rendben tartani vélnek. De ugy látom, 1849 óta e részben is sokan kiábrándultak, különben is oly rivalókkal van ott ügyünk, hogy elmondhatjuk: „wir sind dazu nicht gewachsen.“ Olaszország visszafoglalása Páris elfoglalásával jár, s erről tovább beszélni szükségtelen.

Mindezeket azért hozom elő, mert óhajtom, hogy az osztrák státusférfiak átlátnák, hogy oly történelemnél s hiu vágyak mellett, mily sürgős a régi utróli letérés. — Minden hatalom, mely politicáját a népek céljaitól elválasztá, mely a XIX. század eszméivel daczol, az csak feloszlatását sietteti.

Nevetséges, utópialis eszme, ennyi népeket, mint a mennyi e monarchiában van, egy absolut kalap alá erőszakolni. De még nevetségesebb azt hinni, hogy germanizálási viszketegek miatt, egy nemzet nemzetiségéről lemondjon. Igen, volt idő, midőn ilyesek történhettek. Németország sok szláv fajú népeket felolvasztott, — s Franciaország is mutat ilyenét felolvasztási példákat; de a jelen időben, midőn minden nemzet nemzetiségét büszkeségének tartja, olyanról álmodozni örültség. Hogy pedig szándékuk nem más, mutatja a lefolyt 12 év, s hogy azzal egy időre fölhagynak, sőt az ellenkezőt hirdetik, tanusítják „Gleichberechtigung“-féle bölcsekedéseik, milyeneket 184⁹ -ben eleget olvashattunk.

Ugy látszik, hogy ezen utra az osztrák státusférfiak alig fognak térni, mert nem biznak a népek hiszékenységében, gondolván, hogy valami alkotmányos czafrangokkal kielégíthetik a civilisatio kívánatát, csak hogy az a szerencsétlenségök, hogy nekik igen kevesen hisznek, mert a rováson már különben is sok van. Mi pedig magyarok, 300 esztendei tapasztaláson okulva, csak mosolygunk a betegek erőlködésein.

Mi játéku nem adhatjuk oda magunkat, hogy egy fényes reggel kiadott pátens nyomán az absolutismus körmei között találjuk magunkat; mint a birodalom népei az ugynevezett Gleichberechtigung-

féle Verfassung-gal, mint Németország népei a szabadságháboru befejeztével. Mi mindazon garantiákat követeljük, mit a megcsalott s annyiszor kijátszott biztonságunk követelhet.

A Reichsrathba, mely szerkezeténél fogva kijátszásunkat magában hordozza s hova, ha Amerika legszabadabb institutiójának kifolyása lenne is, nem mehetnénk árulás nélkül, mert nemzetiségünk s függetlenségünk veszélyeztetésével jár. Mondják, hogy kerületenkinti választás utján fogunk a Reichsrathba erőszakoltatni. Az szép választás lesz, alkalmasint úgy fog kinézni, mint 1948-ban a Stadionféle munkálkodások után történt a galicziai választásoknál, mi a képviselő karikatúrája, gunya volt. Én nem hiszem, hogy vállalkozzék magyar, ki e meggyalázó állást elfogadná, de ha mindamellet mégis találkozónék, ki a Reichsrathbani elválasztást elfogadná, fussunk attól, mint bélpoklostól, s vessük meg, mint akkoron megvetették a magyarokat. Azt követelni továbbá, hogy ős alkotmányunkat, ez 1848-i dicső vívmányainkat bárki commoditásaért, s zsebének zavarban léteért, mit mi ugysem akartunk, feláldozzuk, nevetséges.

Geographiai helyzetünk az újabb időkben javult, szabad népek közelednek határainkhoz, Európa diplomatiája tudja, hogy megsemmisítésünk nyugaton nagy bajokat fogna okozni, nekünk a románok merényleteinek elhárítására kell szolgálunk. Kérdem, ha e nemzetet akár a német, akár az orosz nyelné el, hogy állana akkor Európa térképe: a Németország általi elnyeletés következményeit Budavárosának t. képviselője bölcsen megfejtette; ha az orosz által nyeletnénk el, akkor a Kovaja Zomlától a Dardanelláig egy hatalom támadna, mely nem hagyná a középtengeri uralmat a jelenlegi kezekben, hanem ázsiai birtokaival egyetemben ránehézkednék Anglia birtokainak gyöngyére. Én tehát nemzetem megsemmisülését még a solferinói csata előtt sem hittem, s hogy a csatát nem a hadsereg, hanem a Bach-rendszer vesztette el.

Fog-e Ausztria jogos követeléseinknek engedni, nem tudom, de a bölcsesség és politikai belátás ezt javasolná, de hogy azon jó urak, kik a népek elnyomására a statutumok koholásában oly fáradhatlanok, annyi bölcs politikával birnának, alig hiszem; ők

Genzből tanulják a politikát, egyedül Metternich volt az, kit nagy politikusnak tartanak, kinek machiavelismusi fogásai mellett azon főérdemet tulajdonítják, hogy midőn I. Napoleon haragjában kalapját eldobta, azt föl nem vette, ily uraktól politikai bölcseséget nem várok. Meglehet, céljuk az, hogy egy új provisoriummal fognak föllépni; hanem, úgy hiszem, nem fognak célt érni és figyelmeztetem azon urakat, kik a magyar nemzetnek sirt ásni óhajtanak, azon sirt jó szélesre ássák, mert okvetlen nem mi magunk fogunk abba temetkezni.

Azon kérdés, mely közöttünk főrészen a különbséget alkotja, nem volt oly komoly fontosságu a tanácskozmány előtt, mint milyenné ez azzá vált azon dilucidatio által, melyet Pest belvárosa tisztelt képviselője tőn. A határozat hozatalához senkisémet kötött oly eszméket, mik azokhoz köttettek, s most ott állunk, hogy elleneink új okokat használhatnak fel, melyeket nem ők találtak ki, s melyeket mi felhasználhatóknak nem véltünk.

Az országgyűlés kezdetével azt hittük, hogy a hatalom, az országgyűlés összehívásának modora alatt, bizonyos political fogást rejt; mert öszinteségtől elvártuk volna, hogy nemcsak Magyarország — hanem a magyar korona alatti minden részek képviselőit meghivandja — s hogy készakarva külön gyülekezetet Erdélynek nem rendelend; a szerb volt vajdaságot is csak azután egyesíté, midőn már minden különválási csinokból kifogyott. Mi volt hát természetesebb, mint azt hinni, hogy ha a magyar országgyűlés fontos ügyekben lépéseket tett, mire nem is jogosult, — azon hatalom, mely a sakkjátékot rendez, s a bécsi permanent kamarilla e lépést ellenünk fordítandja s testvéreinknek azt mondhatja: lássátok, a magyarok suprematiát akarnak felettetek gyakorolni, s oly ügyekben nyilatkoztak nélkületek, mikhez nektek ép oly szavatok van.

Tenni pedig valamit kelle, részint azért, hogy kijelentsük ragaszkodásunkat és alkotmányunkhoz s a 1848-diki vívmányokhoz, részint, hogy öszinte testvéri érzületünket Horvátország s az országban benlakó nemzetiségek irányában nyilvánítsuk is, és hogy úgy a monarchián belől, valamint az egész civilisált világnak tudomására juttassuk, miszerint mi a civilisatio igényeinek s a szabadsági eszméknek

megfelelni, s azokat testté alakítani óhajtjuk. Polgártársainkat is meg kell nyugtatnunk, hogy valláskülönbségért senkit polgári jogokból kizárni nem óhajtunk, hogy a még hátra maradott urbéri állapotokat megszüntetni vágyunk s itt — kitérve — meg kell jegyezmem, hogy e tárgynak kijelentése elkerülhetlen legelső fölszólásunknál minthogy ezzel bizonyos sok helyütt tapasztalt agitációnak eleje vétetik s e nyilatkozattal megszüntettetik minthogy a földbirtokosság, nemcsak hogy nem sajnálja azt, mit önkényt oda engedett, de ujakkal is szaporítani akarja azt.

Mindezeknek kijelentése formájára a határozatot legalkalmasabbnak vélem, mert hiszszük, hogy a törvénytelen hatalommal csak az egész korona képviselőtének lehet joga magát közlekedésbe tenni, de nem a korona egy töredékének; mert ha csak az maga rendelkezik, testvérei irányában okvetlen nagy jogsértést követ el. Azt hiszem, hogy ez óvatosság volt, mert ha a lemondási okiratok tüzetes tárgyalása csak az egész korona képviselői által történhetik jogosan, akkor lehetlen meghatározni, hogy a sanctio pragmaticába foglalt felséges Habsburg-Lotharingi ház melyik tagja az, kivel viszonyainkról jogosan értekezhetünk. Ez is, gondolom, óvatossági politika. A személynek, kivel érintkezni akarunk, optima juris forma constatirozása elkerülhetlen ugy diplomatiai, miut magánjogi ügyeknél. Mert nem hiszük, hogy akadjon valaki, ki ezt tagadja, nem hiszük s nem hihetjük, hogy nemzetünk jövője egyáltalában ez esetre nem alkalmazható illemi formáktól függjön; mert tudjuk, hogy diplomatia okiratnál nemcsak az, mi benne foglaltatik, hanem a mód, mely által az létrejön, nagy fontosságu, s nem akartam olyan híreket tényeknek venni, mik még nem azok. Mert őseink illemi modorai nem e modort láták legczélszerűbbnek: ugyanis II. Leopolddal, ki az 1791-dik 3. t. cz. értelmének eleget tett, mindaddig, mig a hitlevél nem tárgyalatott, az orszrg csak levelezésekbe lépett; nem pedig a törvényes királyhoz intéztetni szokott szokásos representatióval. Leopold és Ferencz József császár közt a különbséget pedig magyarázni nem kell (Ugy van.) Mert a megyék általi felírásokból huzott argumentum nem áll, mivel a megyék nem népképviselőlet alapján, vannak szerkesztve, ha-

nem a helységet küldötteiből, (Nem áll! Zaj. Halljuk!) s az egész privilegikált osztályból alakult ösgyülés által szabadon választottakból áll, anélkül, hogy a küldöttekre tekintettel lenni kötelezve lenne. Mert hittük, hogy a hatalom, mely saját diplomatiái érintkezéseiben ép annyira óvatos, az ovatosságot másnál is becsülni fogja. Ezek nyomán Pest belvárosa t. képviselőjének azon kijelentése, hogy ha a hatalommal szóba nem állunk, nem cselekszünk a haza érdekében, csak akkor lenne némileg érv, hahogy a teljes országgyűlés az érintkezést, a már valóban alkotmányos térre lépett hatalommal mellőzné, s én így gondolom, hogy ha semmi törvényes szokáshoz, hanem valami illemi szabályhoz alkalmazkodunk akkor, midőn azt sem a szoros politika nem sürgeti, sem a törvényre nem fektettetett: nem teszünk a hazának nagy szolgálatot. Nem osztozom azon kifejezésben sem, a lemondási okiratra nézve, hogy eljárásunk helyzetünket újabb bonyodalmakkal fogná nehezíteni; ez argumentumot azt gondolom akkor lehet használnunk, ha a lemondás pertractatit; de meg kell jegyeznem, hogy abból, ha a lemondási okiratokat valaki szorosabban tárgyalja is, még távol van attól, hogy bonyodalmakkal kívánna az ügyet nehezíteni. Én őszintén megvallom, helyzetünkben az ilyen preoccupatiókat, s ez vagy amaz ideákon ily ideáknak hozzáragasztását nem vélem célszerűnek, de ovatosnak sem.

Nem oszthatom azon tételt sem, melyet a határozat kötelezettsége tárgyaira nézve tesz Pest belvárosa képviselője mondván, hogy a jelenlegi hatalom ugy áll szemben velünk, mint egyik fél a másik, hasonló jogalapon megosztott hatalommal, ha e tételben a jelenlegi hatalom értetik, mert mást nem is érthetni: ugy azt kell válaszolnom, miszerint a mi jogaink az emberiség s nemzetközi jogokon, törvényeiken és szerződéseken alapulnak; míg a hatalomé csak reáruházottak lehetnek, hogy a jelenlegi hatalomra e nemzet mi jogokat ruházott, erről tudomásom nincs, s így e tételt sem érthetem. (Helyeslések.) Mondja tovább, hogy egy ballépés által könnyen följuyjtathatnak a régi bajok, s ezt különösen Horvátországra alkalmazza. Erre meg kell jegyeznem, hogy horvát testvéreink, kiket egyformán kívánunk testvéri szeretetünkbe részesíteni, azért, hogy a törvény-

telen hatalomhoz föl nem irunk nélkülök, nem magyarázhatják oda, hogy bajokat kívánunk eszközölni, sőt inkább ebben jogaik elismerését és védelmezését láthatják. (Helyeslések.)

Több ízben mondja szónoklatában Pest belvárosa t. képviselője, hogy ha ez vagy amaz nem történik, egyezkedés sem történhetik; miután tudom, hogy az igen tisztelt képviselő ur jogainkból — mint mondja — semmit sem engedend, nem hihetem, hogy e szonak azon értelme legyen, mit alatta a magyar érteni szokott; de mint félreérthetőt, ha hogy a felírásnak többsége lenne, mit nem óhajtok, a végleges tárgyalás alkalmával kihagyatni óhajtom. Pártolom Tisza Kálmán képviselő ur indítványát, — ugy anyagi mint alaki tekintetben. (Helyeslés éljenzés.)

Bezerédj László beszéde.

Nemzetek életében ritkán fordulnak elő oly epochalis momentumok, melyek fordulópontját képezik politikai fejlődésünknek, s minél messzebb ható következményeket hordanak azok magokban a késő jövőre, annál nagyobb óvatosságot igénylenek a körülmények higgadt megfontolásában, az eljárás biztos meghatározásában.

Ily epochalis momentumnak tartom én, tisztelt ház! a jelen országgyűlést, mely után epedve várt százezerek óhajtása.

Épen midőn alkotmányos életünk új fejlődésnek s e miatt nem oly biztos haladásnak indult az által, hogy az alkotmány közjogi alapja szélesebbre lőn az idők kívánalmához képest áthelyezve, épen, midőn új politikai tényezők álltak elő az által, hogy az alkotmányos jogok gyakorlata egy szabadalmas néposztályról az egész nemzetre lett kiterjesztve, erőszakos támadás szétszaggatta azt, s hosszú időre megszüntetve tetszhalálba sülyedt.

Ime fölébred a tetszhalott, s a helyett, hogy normális törvényes állapotban lőné magát, az időközben reá erőszakolt események által oly helyzetbe sodortatik, mely a biztos kiindulást a megszakitott fonál fölfogását majd nem lehetlenné teszi.

Hazánk ezredéves életében ily absolutismus járma alatt 13 hosszú évek sorát soha át nem szen-

vedte. A midőn a mult század végével alkotmánya tíz évek alatt fölfüggesztetett, megmaradt politikai életének egy főtényezője: a megyei rendszer, s ős törvényei elvégre is vissza lőnek állitva.

Máskép van ez most: a tetszhalából, a lethargiából föleszmélve nem találjuk ősi alkotmányunkat számunkra fentartva pótlásul annyi keserű szenvedésekért, hanem ujszerű kísérlettel kínáltatunk meg, melytől idegenkedve fordul el a hazafi kebel, s keserű öntudattal készebb még a kiszenvedett absolutismus sanyarusága alatt ujabban is meghajlani; mert ebben az erőszak sordorja le törvényeit, holott az új octroyált alkotmány mellett ön maga lenne kénytelen gyilkos kézzel halomra dönteni szent törvényeinek védfalait.

Valóban szomorú helheztetés, t. ház — a midőn egy nemzet a hatalom ellenében a siker reménye fellett elcsüggedve, hűn ragaszkodva törvényeihez mint egyedüli támaszához — komoly elszántsággal várja be azt, mi politikai életét, tevékenységét, befolyását megsemmisíti, mintsem hogy ön tettével üssön sebet törvényein; mert ha valahol, bizonyára áll itt azon igazság, hogy csak az első lépés nehéz — s mihelyt egyben meg van sértve a törvényesség eszméje, rézs nyílik azon, ingadozó lesz az alap s kiszabni a netovábbat nem állana többé hatalmunkban.

És ez a t. ház, mi a szomszédos tartományok, sőt úgy szólván az egész világ politicusai által oly gyakran félreismeretik, ez az, mi nálunk kellő méltánylatra soha nem talál, nemzetünknek azt merem állítani egy fényes jellemvonása, a törvényesség tisztelete a legitimitás eszméje; ez az, mi elavult privilegiumok fogalmával összezavarva ódonszerű régiségnek neveztetik, megfélejtkezve, hogy csak ezen uton lehet a hazai institutiókat a kor igényeihez képest biztos alapra fektetve maradandó eredménnyel fejleszteni, a mint ezt az 1848-diki törvényeink szép sikerrel megkezdettek, s mit nemzetiségek jogegyenlőségének kellő méltánylásával, s valláskülönbségből eredhető jogkülönbségnek megszüntetése által tovább fejleszteni mi is feladásunknak isméréndünk.

Ez az, tisztelt ház, mit az érintett politicusok elfogultságból pillanatnyi haszon tekintetéből önmagok előnyének világos sértésével fölfogni nem akar-

nak, hogy t. i. egy velök a közös fejedelem uralkodásánál fogva kapcsolatban levő országnak historiai jogalapra fektetett alkotmányos szabadsága nekik nyújthatja a legnagyobb biztosságot.

Vagy talán nem látták be eléggé mindeddig, mily ingatag, mily ephemer az octroyozott constitutionális életnek egyoldalulag engedményezett diplomán nyugvó alapja, midőn a kétoldalú szerződésben gyökerezett, évszázados gyakorlattal szentesített jogok is vakmerőn szétépetnek, vagy talán el tudták felejtetni, hogy az 1849-ki vívmányok a kremziri országgyűlés erőszakos bezáratásával megsemmisítettek, hogy az ezt követett 1849. mart. 4-i oly ünnepélyesen kihirdetett esküvel szentesített, s a szabadság álhőse által kitalált constitutió előbb sirba szállott, mintsem tetteleg életbe lépett volna. Mennyi kísérletek történtek s dicsőítettek azóta az egész világ ámitásával, a legnyüzgött népek végkifosztásával — hány pátens váltotta fel egymást — hány új meg új paraphok milliárdja özönlött a népek így nevezett boldogítására. S mi garantia van az iránt, hogy a törvény iránti tisztelet vég megintatására dicsőített 26-diki Reichsdiplomát nem sodorja el a változó conjecturák pusztító vihára. — Mi garantia van az iránt, hogy ez nem egyébnék, mint egy ujabbszerű financiális kísérletnek fog használtatni, hogy rövid kinos élet után ez is száljon alá az övéi véghetlen sorába.

Már kérдем, ha Magyarország szintoly könnyűséggel, szintoly classicus fogékonysággal belé illesztette volna magát az újból teremtettszerekbe, elhiszik e szomszédaink, hogy a dicsőített Reichsdiplom oly könnyen megszületett volna — hogy az általuk is annyira gyűlölt Bach rendszer, melynek teremője oly átkozatos könnyelműséggel üzte kárhuzatos játékát, s kinek szelleme még most sem látszik egészen kiüzve vétkes működésének színhelyéből, — ha mondom, e gyűlöletes rendszer nem épen nálunk talál legyőzhetlen passiv renitentiára, hiszik-e, hogy az oly hamar sirba szállandott; s mégis most elfogultságból azt követelik tőlünk, hogy önmagunk romboljuk le a historiai jogosság védbástyáját, mely könnyen bekövetkezhető események közt nekik nyujtana biztos menhelyet, azt kívánják, hogy áldozatul hozzuk a jogérzet azon tiszta fogalmát, mely

nekik is szövétnekül szolgálанд alkotmányos életük megkezdésében, hogy megfeledekezzünk azon elvitázhatlan szent igazságról, hogy valamint azon kormány, mely szószegeással eljátszotta a népek bizalmát, azt többé visszanyerni nem képes — ugy azon népek, melyek önmaguk lettek hűtlenek törvényeikhez, azoknak védelmére többé nem számolhatnak.

S ily óriási áldozat mellett mi nyujtatik pótlásul — egy ingatag állás, egy kopár terra incognita, az esperimentális keserü kiábrándulása, hogy mi ennek hozzuk áldozatul vérrel szerzett — ezredéves küzdelmek közt megőrzött, — oly keserü szenvedésekkel, annyi hazafi martyr vérével pecsételt alkotmányunkat, vérré vált s biztos alapon nyugvó önkormányzatunkat. Már ebben itéljen köztünk, uraim, a mivelte Európa közvéleménye.

Legyen szabad állításom támogatására a külföld példáira is hivatkoznom, mig Franciaországban miveltség, haladás, geográfiai helyzet minden előnyei mellett engedményezett alkotmányai véres küzdelmek közepette halomra dőltek, Angliának a történelemből fejlesztett, a jogosság külső formáihoz a véglegig oly mereven ragaszkodó törvényes állása, bár aristocratiai zománca a kor szellemével nem látzott összhangzásban — elientállt az idők viszontagságának — Sveczia, Norvégia a constitutionalis szabadság szilárd ösvényén bizton haladnak a historiai jog fonalán : mig Spanyolhon nem talál megállapodást az octroyirozás ingatag politikájával.

Tul az oceánon az északamerikai államok kifejlesztették a szabadság eszméjét — békés haladásban, melynek érzetét örökségül nyerték az anyaországtól, mig a déli tartományok, kiknél ez még nem volt vérré vált életszükség, rázkódtatásokat szenvednek a dictaturák változó crizisei alatt.

S ime, midőn Magyarországbn annyi keserü emlékek, annyi boszuért égbekiáltó véres áldozatok, annyi megszegett eskü, földult nyugalom mellett mégis fenáll még a törvényesség szent érzete, melylyel nem ujat követel, melylyel nem idegen érdekek rovására áll szembe, melylyel csak a trónnal kötött kölcsönös egyezkedés eredményét védi, vajjon előnyös-e Európa közjogai szempontjából ezen állapot megszüntetése, annyi dult viszonyok, annyi újból támasztott követelések köze-

ette előnyöse a legitim törvényesség uralmának megdöntése — kívánatos-e reá nézve szemben a keleti, az olasz kérdésekkel a stabilitás feláldozása újból alakítandó s nem ismert horderejű viszonyok el-
lenében.

Hiszen, ha mi is az ujstátusjogi theoriát követve, a divatos praetensio terére lépünk ki, mi volna természeteseb, mi volna okszerűbb, mintha azt követelnők, hogy Ausztria, mely természeténél fogva ugy is ellentétben van az összes német egység eszméjével, fennhagyván zsibbasztó negativ állásával tegye át súlypontját Magyarországra, mit ez országnak nem csak geographicus helyzete, nem csak physical terjedelme okszerűnek bizonyítanak, hanem már hajdanta Eugen sabandiai herczeg, a monarchia megmentője, később Gencz, a reactio tollhőse, s Metternich politikájának esze, szelleme is tanácsoltak, jelenleg pedig a practicus angol, ki nem igen követi a conjecturalis politika sikamlós terrénumát, mint Ausztriának politikailag valódi, mert önérdékből barátja — ismételve, sürgetőleg ajánl.

De mi megállottunk a positiv törvényesség terén, s még is epésen hozatik fel ellenünk, hogy Magyarországon már megkezdődött a csendes forradalom a törvények határain belől — (minő képtelenség! forradalom a törvények mellett, s korlátain belül) felhozatik, hogy nem felel meg a civilisatio kívánalmának, hogy az önzés, a szükkeblűség bélyegét hordozza magán, pedig megmutatta az eredmény, hogy minden mesterségesen erőszakolt összeírások ellenére, ethnographicus térképek daczára, ily jeles bazisra fektetett választási törvény mellett Magyarországon békés, barátságos uton tulnyomó befolyást gyakorol a magyar elem, még nem magyar ajku honfitársainál is.

És a ki ez országnak régibb körülményeit szemügyre veszi, ki a 48-diki törvények irányát szándékosan félre nem ismeri, kell, hogy azon meggyőződésre jusson, miszerint azok Európa legszabadabb institutio niveaujára emelkednek, miszerint azokat a jogosság, a méltányosság, az emberiség tisztelete lengi át, távol minden türelmetlenségtől, miszerint a casták megszüntetésében, az alkotmányos jogok terjesztésében még az ország határain kívül is az iniciatívát mindig az országgyűlés ragadta meg, s ha

ebben annyira hátra maradt, annak oka nem ő benne, hanem az őt oly következetes álnoksággal zsibbasztó német kormány eljárásában keresendő, s hogy törvényeink e tekintetben is felülállnak a 26-ki Reichsdiplom intézkedésein, mert azokban feltalálható a sajtó-szabadság, eskütt-széki eljárás, a széles bázisra tett közvetlen választás — önkormányzat, parlamentáris felelős kormány, mit azonban ez ideig nélkülözünk, s így elfogadásuk ránk nézve még e tekintetben sem lenne előnyös.

De nem volna előnyös állásunknak újabb kapcsolattali felcserélése magukra a többi tartományok concreto állapotjára nézve sem; ugyanis, ha szemügyre vesszük a birodalmi tanács jelen összealakítását, ha figyelemmel kísérjük az első tanácskozása alatt kifejlődött irányt, a 127 tagu majoritást, nemde minden elfogulatlan előtt tisztában fog lenni, hogy az, mi polyglot állásánál fogva már magában ingatag egy új, egy idegenszerű, egy, valljuk meg, hatásteljes elemnek beleillesztése által tökéletesen tarthatlanná válnék, zsibbasztva volna eljárása, s oly sok, oly ellenkező érdekek kiegyenlítésére nem vezetne.

De megengedve, hogy lehetne reájok nézve egy előnyösebb kapcsolatot kitalálni, kérdem, minő jog, minő igazság, minő méltányosság mellett lehet követelni azt, hogy csak egyik feláldozzon mindent, áldozza jogait, legszentebb törvényeit, függetlenségét, mikor ez áldozatért pótlásul nem nyerhet semmit, mint a pillanat sikereitől feltételezett — az önkény szeszélyétől függő, — s már eredeténél s alakításánál fogva tarthatlan pusztá engedményt.

Valamint tehát mi sem óhajtunk befolyást gyakorolni szomszédaink ügyeinek intézésénél, ugy viszonzlagosan méltán követelhetjük, hogy ők se avatkozzanak abba, s legyenek valahára meggyőződve, hogy a német civilisatio előnyeit nem a majorizálás, nem a pressio fogja terjeszteti kelet felé, mire különben a 12 évi tapasztalás elég bő tanúságot lehet.

De ne aggdóttassa őket azon balfelfogás, hogy mi az 1848. törvények által irányukban új vívmányokat nyertünk volna, új igen is, hogy kormányunk Pestre tétetett át, hogy önkormányzati jogainak praecisebb formulatiót nyertek, hogy a kormányférfiaknak már régi törvényeinkben ismeretes, de az új pártensben óvatosan mellőzött felelőssége, világosabban

kifejeztetett. Már mennyire sértheti ez érdekeiket, mennyire ütközhetik ez jogaikba, felfogni annál kevésbé tudom, mert mindazok, mik az új Reichsrath casus reservatusai közé számíttatnak, s mik nélkül az ausztriai status fenállhatása lehetetlennek mondatik, csakugyan az 1848. előtt és a magyar országgyűlésnek kizárólagos intézkedése alá tartoztak; ez ajánlotta fel az adót, mit önkényesen emelni, vagy változtatni hazaárulás vétké alatt tiltva volt, ez rendelkezett az ország többi jövedelemforrásairól, ez állított ujonczokat, s csak akkor, ha annak szüksége felől a körülményekhez képest meggyőződött, mint ezt *cognito necessitate* 1830 és 1840ben is gyakorolta, a háboru s béke kérdéseit ez vitatta, mint ezt az 1890-i fölirat és ezt követő leirat tanusítják, kereskedelmi ügyeit törvényszerűn önmaga intézte, s ezekről a *pragmatica sanctio* megkötésénél egy szócskával nem mondott le, sőt saját jogának ismerte azt szakadatlanul teljes mértékben s gyakorolta is folytonosan.

S mégis a *personalis unio* mellett 300 évig fennállott az ausztriai állam, hatalmasan, tekintélyesen, holott az *Einheitlich Österreich* fölfedezése után bizony nem előnyös változásokon fejlődött át annak állapota s jelen helyzete, mely külfelé izolált, belülről elzilált, mind összeségében, mind egyes tagjaiban véglegig kimerült, nem igen tanusítja az újból teremtettt kapcsolat előnyeit vagy mély politikai ok-szerűségét.

Lemondani, uraim, igen is lehet törvényes jogokról, ha azt magasabb politikai szempontok, ha a haza megmentése kívánják, de a mult felett transzigiálni, a biztos állást feladni, a midőn ebből másnak semmi előny, magunknak világos veszteség, nemzeti életünknek, politikai lételünknek megsemmisülése következik, ez uraim nem jogszerű, nem észszerű, hanem politikai gyávaság.

Kell tehát, hogy újból s ismételve kimondjuk, hogy mi Reichsrathba önakarattal soha és semmi esetre részt nem veszünk, hogy mi az 1848. törvényeket alkudozás tárgyának nem ismerjük és csak olyan — az ő érdekeiktől független — beleegyezésöktől soha nem föltételezett, semmi újabb megerősítést nem igényelhető sarkalatos törvényeknek ismerjük, minők, hogy egyebet ne említsek, az 1723-diki

pragmatica sanctio, az 1790-ki inaugurale diploma mihez, hogy a többi örökös tartományok beleegyezése a független magyar király korlátozása val, valaha kívántatott volna, állítani csakugyan senki sem fogja.

De bocsásson meg a tisztelt ház, ha ezen kétségbe senki által nem vont s általam az oly igen nagyszerű s mesteri ecsettel már jobban illusztrált tömegből specifice kiválasztott tárgy felett egy kissé hosszabb magyarázattal kértem, de hiszen, itt nem egyedül önmagunk előtt szólunk, tisztában állnak előttünk ugyis e tételek, de szólanunk kell egész Európa, az összes birodalom, a számnélküli Landtagok irányában, mert oly sok, oly ferde okoskodások hordatnak föl ellenünkbe, oly vakmerő pretenziók támasztatnak rovásunkra, hogy felesleges épen nem lehet újból is kifejleszteni azt, miszerint nincs jog, nincs kötelesség, mely tőlünk politikai függetlenségünk feláldozását követelhetné, miszerint az unum és indivisibile imperium nem másra érhető, mint ezt igen tisztelt képviselő tarsunk Deák Ferencz oly fényesen kifejtette, mint annak a család közt a birtoklás tekintetéből föl nem oszthatására nem pedig úgy mint azt a Wessenberg-féle Staats Schrift, ferde magyarázattal értelmezni igyekszik.

Am említsék ellenünkben, hogy a pogány ellen e hazában is harczokat vivott a német, hogy neki is ezerei veszttek el a csatában, hogy Buda-vár vissza szerzésében ő is segédkezet nyújtott, de ne felejtse el, hogy akkor a midőn ezt tette, voltok a miért ezt tette, t. i. önmaga biztossága, melyet akkor is csakugyan a kereszténység védbástyája, a magyar volt képes nyújtani neki, ne feledje el, hogy Svéczia bajnokai küzdöttek ki Némethon részére a westphaliai béke szerencsés megkötését, hogy Olaszhon, Mailand és Róma hős fia, hogy Spanyolhon bajnokai velük együtt vívtak e harczban. Valjon tehát ezekre is állanak az ellenünk támasztott consequentiák, ezek is kívánhatnának oly áldozatokat, minők tőlünk követeltetnek.

Arra tehát, hogy mi, s csak egyedül mi hozunk áldozatot, hogy az ő látszólagos előnyei csak egyedül a mi rovásunkra eszközöltessenek csakugyan okot nem láthatok annál kevésbé pedig, mivel ez ország a kölcsönös méltányosságnál fogva

eddig is járult a birodalom, — az uralkodó ház fenállására megkivántató feltételek teljesítéséhez, s azt a jövőre is azon mértékben meg tagadni bizonyára soha nem fogja.

Mindezekután tehát mélyen tisztelt Deák Ferencz indítványát egész kiterjedésében magamévá tévén, kívánom, hogy mind azok, mik abban foglaltatnak s csak is azok, mik közjogi állapotunkat érintik, abba belé tétessenek, s minden olyanok, mik benső viszonyaink további törvényhozásunk utján leendő elintézését érdekli, mellőztessenek. Mert ezeknek mellékes felemlítését üdvös hatásunak s czélszerűnek nem tartom, sőt szükségesnek látom, hogy bár minő tárgyalását tüstént kövesse a siker, a végelintézés. Kívánom, hogy a német ellenségeink által ellenünk szórt, ennyi gyanúsításokkal szemben, anynyi ármány, s roszakarat mellett ezek a tényleg uralkodó Ferencz ő felségének mondassanak el felírásban, ki midőn örökös tartományainak az alkotmányos diplomát kiadta azt vele szerződésben álló nem örökös Magyarországra kiterjeszteni akarja, kire ugy látszik, ezen tartományok gyűlései hálás elismerésül Magyarország ellenében hatást kívánnak gyakorolni, hogy az őseitől csak ily feltétel mellett szállhatott alkotmányos ország sarkalatos jogainak visszaállítását törvényes plumbilitás formája alatt továbbra is megtagadhassa.

A „MAGYARORSZÁG” 122. száma után közölve.